

«ЗАСАДИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ»

Засади конституційного ладу закріплюють:

- ✓ *керівні, основні для різноманітних суб'єктів конституційного права, принципи;*
- ✓ *базові цінності, на які суспільство орієнтується в розвитку конституційного ладу;*
- ✓ *конституційно-правові норми і інститути, через які ці принципи та цінності дістають своє безпосереднє обґрунтування, закріплення і які зумовлюють їх юридичне значення.*

Засади конституційного ладу – це система, у якій базові цінності є основою принципів, а принципи конкретизуються в інститутах і нормах, що в цілому надає системі правового значення.

Засади конституційного ладу мають особливу юридичну силу. Це виявляється в обов'язках законодавця дотримуватися вказаних принципів при внесенні змін до тексту Конституції. Конституційний Суд України також повинен виносити свої рішення, виходячи із суті основних принципів, які в будь-якому разі є непорушними. Якщо Конституції України належить перше місце в системі джерел права, то засади конституційного ладу — це своєрідна «конституція для Конституції».

Громадянське суспільство — система взаємин між індивідами та їхніми об'єднаннями, в якій реалізуються індивідуальні та колективні інтереси, заснована на автономних від надмірного втручання з боку держави засадах, на свободі самореалізації, плюралізмі (багатоманітності) в усіх сферах суспільного життя, на пріоритеті прав людини. .

Головні ознаки громадянського суспільства:

- ✓ розмежування компетенції держави і суспільства, незалежність інститутів громадянського суспільства від держави в рамках своєї компетенції;
- ✓ демократія і плюралізм в політичній сфері;
- ✓ ринкова економіка, основу якої складають недержавні підприємства;
- ✓ середній клас як соціальна основа громадянського суспільства;
- ✓ правова держава, пріоритет прав і свобод індивіда перед інтересами держави;
- ✓ ідеологічний і політичний плюралізм;
- ✓ свобода слова і засобів масової інформації.

ДЕРЖАВА - ЦЕ ПОЛІТИКО-ТЕРИТОРІАЛЬНА СУВЕРЕННА ОРГАНІЗАЦІЯ
ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ СУСПІЛЬСТВА, ЩО МАЄ СПЕЦІАЛЬНИЙ АПАРАТ
УПРАВЛІННЯ ТА ПРИМУСУ, ЗДАТНА ЗА ДОПОМОГОЮ ПРАВА РОБИТИ СВОЇ
ВЕЛІННЯ ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВИМИ, ЗДІЙСНЮЄ КЕРІВНИЦТВО Й
УПРАВЛІННЯ ЗАГАЛЬНОСУСПІЛЬНИМИ СПРАВАМИ І ВИСТУПАЄ ЯК СУБ'ЄКТ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.

Принципи суверенітету держави

єдність і неподільність

постійність

необмеженість

надзаконність

Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування

Безпосередня демократія - це здійснення влади самим народом шляхом голосування або шляхом підтримки пропозицій (ініціатив), внаслідок яких можуть бути прийняті владні рішення. Формами безпосередньої демократії є референдум, вибори, збори, сходи громадян тощо (Закріплений у Розділ 3 Конституції).

Представницька демократія - це здійснення влади уповноваженими народом представниками щодо прийняття владних рішень. Зазначені представники можуть функціонувати або колегіально як відповідні органи, або як посадові особи. Вони мають представницькі мандати, які отримали під час виборів. Тим самим прямі вибори, що є однією із форм безпосередньої демократії, поєднуються з представницькою демократією.

Відповідно до ст. 2 Конституції України – Україна є унітарною державою.

Ознаки України як демократичної держави

носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ

державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову (ч. 1 ст. 6 Конституції України)

місцеве самоврядування визнається і гарантується (ст. 7 Конституції України)

громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів

громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування (ч. 2 ст. 38 Конституції України)

народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних (ч. 4 ст. 124 Конституції України) тощо

Ознаки України як соціальної держави

людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ч. 1 ст. 3 Конституції України)

забезпечується необхідний прожитковий мінімум для людини, індивіда

громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, тощо (ч. 3 ст. 46 Конституції України)

основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення, засади регулювання праці і зайнятості встановлюються законами України (п. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції України)

громадянам України гарантується право на матеріальне забезпечення у разі тимчасової втрати працездатності, на допомогу у разі народження дитини, її догляду та ін.)

створюються спеціальні державні заклади по догляду за непрацездатними особами - територіальні центри соціального обслуговування населення, будинки-інтернати для самотніх і престарілих громадян, дитячі будинки та ін.

ПРАВОВИЙ ХАРАКТЕР УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ УВИРАЗНЮЄТЬСЯ ПЕРЕДУСІМ У ПРИНЦИПІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА, ЯКИЙ ТРАДИЦІЙНО ПОВ'ЯЗУЮТЬ ІЗ ІДЕЯМИ ПАНУВАННЯ ПРАВА В ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА І ЯКИЙ ЗАЛИШАЄТЬСЯ ОДНИМ ІЗ НАЙПРОГРЕСИВНІШИХ ЗДОБУТКІВ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОЇ ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН.

Згідно із закріпленням у Основному Законі принципом верховенства права **ОСНОВОЮ ЗАКОНОТВОРЕННЯ** мають бути загальновизнані принципи справедливості, гуманізму, пріоритету особи, громадянина та громадянського суспільства перед державою, забезпечення вільного користування властивими людині від природи правами та свободами, їх захист від усіляких посягань з боку інших громадян, юридичних осіб, державних органів і посадових осіб.

Характеризуючи Україну як конституційну державу, Конституція України не обмежується закріпленням її рис як суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави.

У розділі I Конституції також визначаються обов'язки та завдання держави:

- ✓ *утвердження і забезпечення прав і свобод людини (ст. 3);*
- ✓ *забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу (ст. 16);*
- ✓ *забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України (ст. 10);*
- ✓ *сприяння вивченню мов міжнародного спілкування (ст. 10);*
- ✓ *сприяння консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України (ст. 11);*
- ✓ *турбота про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави (ст. 12);*
- ✓ *забезпечення захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальної спрямованості економіки (ст. 13);*
- ✓ *гарантування свободи політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України (ст. 15);*
- ✓ *соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей (ст. 17).*

Політична система суспільства - це система державних і недержавних інститутів, які здійснюють владу, загальне управління суспільством, регулюють взаємовідносини між громадянами, соціальними та етнічними групами, забезпечують стабільність суспільства, відповідний правопорядок у ньому.

Основними елементами політичної системи суспільства є:

- ✓ *суб'єкти політичних відносин - держава, політичні партії та їхні блоки, громадські об'єднання за інтересами, територіальні громади, органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації;*
- ✓ *норми і принципи, які визначають правила поведінки суб'єктів політичної системи;*
- ✓ *політичні відносини;*
- ✓ *політична самосвідомість, толерантність, культура, повага;*
- ✓ *інтегруючі зв'язки між складовими політичної системи суспільства.*

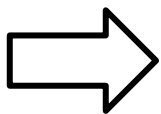
Гарантії конституційного ладу України:

- ✓ *неможливість зміни Конституції, якщо ці зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України (ч. 1 ст. 157);*
- ✓ *неможливість зміни Конституції в умовах воєнного або надзвичайного стану (ч. 2 ст. 157);*
- ✓ *ускладнений порядок внесення змін до першого розділу Конституції, присвяченого засадам конституційного ладу України;*
- ✓ *конституційне визначення статусу Президента України як гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина (ч. 2 ст. 102) та встановлення відповідальності Президента України у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину (ст. 111);*
- ✓ *заборону утворювати політичні партії та громадські організації, програмні цілі або дії яких спрямовані на зміну конституційного ладу насильницьким шляхом (ч. 1 ст. 37);*
- ✓ *присягу народних депутатів України щодо додержання Конституції України та законів України (ч. 2 ст. 79);*
- ✓ *конституційний обов'язок Кабінету Міністрів України забезпечувати державний суверенітет України, виконання Конституції і законів України (п. 1 ст. 116);*
- ✓ *діяльність спеціального органу захисту конституційного ладу - Конституційного Суду України, який вирішує питання про конституційність чинного законодавства, актів Президента України та актів Кабінету Міністрів України (ст. 150).*

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН

ЦЕ ОСОБЛИВИЙ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ, ЯКИЙ МОЖЕ ТИМЧАСОВО ВВОДИТИСЯ В УКРАЇНІ ЧИ В ОКРЕМИХ ЇЇ МІСЦЕВОСТЯХ ПРИ ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТЕХНОГЕННОГО АБО ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ НЕ НИЖЧЕ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОГО РІВНЯ, ЩО ПРИЗВЕЛИ ЧИ МОЖУТЬ ПРИЗВЕСТИ ДО ЛЮДСЬКИХ І МАТЕРІАЛЬНИХ ВТРАТ, СТВОРЮЮТЬ ЗАГРОЗУ ЖИТТЮ І ЗДОРОВ'Ю ГРОМАДЯН, АБО ПРИ СПРОБІ ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЧИ ЗМІНИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ ШЛЯХОМ НАСИЛЬСТВА І ПЕРЕДБАЧАЄ НАДАННЯ ВІДПОВІДНИМ ОРГАНАМ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ВІЙСЬКОВОМУ КОМАНДУВАННЮ ТА ОРГАНАМ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА ПОВНОВАЖЕНЬ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ВІДВЕРНЕННЯ ЗАГРОЗИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ І ЗДОРОВ'Я ГРОМАДЯН, НОРМАЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ, ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ, А ТАКОЖ ДОПУСКАЄ ТИМЧАСОВЕ, ОБУМОВЛЕНЕ ЗАГРОЗОЮ, ОБМЕЖЕННЯ У ЗДІЙСНЕННІ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА ТА ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ СТРОКУ ДІЇ ЦИХ ОБМЕЖЕНЬ.

Гарантії забезпечення стабільності конституційного ладу

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводится в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.